

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการแข่งขันกันในทุก ๆ ด้าน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม สิ่งแรกที่ต้องเร่งรีบดำเนินการในขณะนี้ คือการสร้างคนที่มีคุณภาพมากกว่าการก่อสร้างถาวรวัตถุที่มีราคาแพง การสร้างคนและพัฒนาคนที่มีคุณภาพ มีศักยภาพและมีปัญญา พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก ย่อมมีโอกาสสูงที่จะรวมพลังช่วยกันสร้างสังคมและอนาคตของประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศได้ การศึกษานับเป็นหัวใจสำคัญของการเตรียมความพร้อมการสร้างและพัฒนาคน เพื่ออนาคตของประเทศไทย โดยหลักการรัฐต้องดูแลและให้การศึกษากับคนทุกกลุ่มทุกวัยทั้งเด็ก เยาวชน วัยรุ่น ผู้ใหญ่ จนถึงผู้สูงอายุอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ซึ่งการศึกษาได้รับความคาดหวังจากสังคม ในการทำหน้าที่สร้างคุณภาพของคน ตั้งแต่ช่วยให้อ่านออกเขียนได้ และคิดเป็น โดยเฉพาะสร้างความคิดที่เป็นระบบ มีเหตุผล มีประสิทธิภาพสูง นึกถึงประเทศชาติก่อน สร้างคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมความเป็นพลเมืองไทยที่ดี สร้างจิตสำนึก อุทิศตน ความรักและความภูมิใจในความเป็นชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตลอดจนสร้างความรู้ ทักษะ สมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย อาทิ มีวินัย มีความเข้มแข็งทั้งทางกายใจ มีการแบ่งปัน มีความรับผิดชอบ ต่อสังคม และยึดผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก อันส่งผลดีต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติโดยตรง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) สำหรับแผนพัฒนาแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างโอกาสทางการศึกษาให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้คนไทยทุกกลุ่มทุกวัยมีคุณภาพมีความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีความเป็นพลเมืองที่ดี ตระหนักและรู้คุณค่าของขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมที่ดีงาม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศจึงได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดการดำเนินงานได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพเป็นคนดี มีความสุข มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันในเวทีโลก” สำหรับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีได้ระบุไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 1 กลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานในข้อ 4 มีรายละเอียดดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุกระดับคุณภาพและมาตรฐานผู้เรียน ครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาและ สถานศึกษา มีกลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นพลเมืองในระบบการศึกษา สร้างกระบวนการ

เรียนรู้ปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีจิตสาธารณะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บูรณาการการเรียนรู้ให้หลากหลายทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิต ศิลปะ ดนตรีวัฒนธรรม ศาสนา และความเป็นไทย ให้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ และจัด กิจกรรมเชิงปฏิบัติเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองปลูกฝังเสริมสร้างความมีวินัย ความสามัคคีและยึดมั่น ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถานศึกษาในการบ่มเพาะและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ให้ผู้เรียนทุกระดับประเภทการศึกษา ปัจจุบันปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหาของเด็ก และเยาวชนไทยที่มีทั้งปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด และพฤติกรรมทางเพศ ซึ่งอาจเนื่องมาจาก ปัจจุบันสังคมไทย สภาพครอบครัวเดี่ยว ส่งผลให้ทุกคนต้องดิ้นรน แกร่งแย่งกันจนขาดความเอื้ออาทรกัน โดยเฉพาะสังคมเมืองส่งผลกระทบถึงคุณภาพของเยาวชนที่อยู่ท่ามกลางวิกฤต ทางสังคมที่เกิดขึ้น สังคมไทยกลายเป็นสังคมที่อยู่แบบตัวใครตัวมัน เด็ก ๆ โดยเฉพาะวัยรุ่นถูกปล่อยให้อยู่แต่กับกลุ่มเพื่อน รวมกลุ่มกันทำสิ่งไร้สาระ มีความเชื่อและค่านิยมผิด ๆ จนเลยเถิดถึงขั้นทำสิ่งที่ผิดพลาดทั้งโดยตั้งใจ และไม่ตั้งใจ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากครอบครัวขาดความอบอุ่น พ่อแม่มุ่งแต่ทำงานไม่มีเวลาอบรมเลี้ยงดู และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม กลายเป็นเด็กที่คลั่งวัตถุนิยม มีนิสัยแค้นแค้นแข่งขัน และมีพฤติกรรม การเลียนแบบที่ขาดการยั้งคิด (วารสารวิชาการคุณธรรมความดี, 2555) จากการเปรียบเทียบข้อมูล วิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมและเยาวชนไทยในรอบ 10 ปี คือ ข้อมูลปี 2534 - 2557 นิรมล ตูจินดา และคณะ (2557) พบว่า ปัญหายังคงอยู่และมีแนวโน้มจะรุนแรงมากขึ้นดังนั้นพฤติกรรมพลเมืองดี ได้แก่ ขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ใช้สาธารณะประโยชน์อย่างฟุ่มเฟือย (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2547) วิชาหน้าที่พลเมือง - ศิลธรรม ได้ปรับเปลี่ยน ลดความสำคัญ ลงไปจึงทำให้การศึกษามีปัญหา ผลผลิตที่ได้จากการศึกษาทำให้คนมีความรู้ ความฉลาดขึ้น แต่บกพร่อง ในเรื่องของศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ไม่มีสัมมาคารวะ ไม่มีระเบียบวินัย ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีความละเอียดรอบคอบกลัวต่อบาป มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไม่เหมาะสม เป็นเด็กและเยาวชนที่ไม่พึงประสงค์ ในขณะที่ สมพงษ์ จิตระดับ (2558) ได้กล่าวไว้ว่า หลายคนมักมองว่าการเรียนอาชีวศึกษาเป็นเหมือนเด็ก ประเภที่สอง มีความรุนแรงแฝงและไม่มีทางไป ซึ่งภาพลักษณ์เหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญ ที่พ่อแม่ไม่ยอม ส่งลูกไปเรียนในสายนี้ แต่ปัจจุบันสังคมกำลังเปลี่ยนแปลงไป อีกไม่นานการศึกษาสายอาชีพจะกลายเป็น ยุทธศาสตร์ของการพัฒนาชาติ เยาวชนไทยที่เข้าสู่สายอาชีพจะเป็นแรงงาน ไม่เพียงในประเทศเท่านั้น แต่ยังมีโอกาสในตลาดแรงงานของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (นิรมล ตูจินดา, 2555) นโยบายพลเมือง ศึกษาของชาติตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายของรัฐบาล มีความสอดคล้องกัน คือ มุ่งพัฒนาให้เยาวชนเป็นพลเมืองดีมีความเป็นไทยและมีวิสัยทัศน์สากล สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างสันติสุข นอกจากความนิยมที่ตกต่ำ ทำให้มีผู้สนใจเข้าศึกษาอาชีวศึกษา น้อยลง การดึงดูดให้คนเข้าเรียนอาชีวศึกษาให้มากขึ้น และได้รับการพัฒนาทักษะอย่างถูกต้องและ

เหมาะสม รวมทั้งการเพิ่มสาขาวิชาที่ยังขาดแคลนหรือยังไม่มีการผลิตในประเทศ เป็นโจทย์ที่จะต้องแก้ไขให้ได้ อาชีวศึกษาก็ยังประสบปัญหาด้านคุณภาพเช่นเดียวกับสายวิชาอื่น ๆ อาชีวศึกษาไทยยังมีวัฒนธรรมแปลก ๆ ที่ดูเหมือนจะไม่พบในที่ใด ๆ ในโลก คือ การยกพวกตีกัน แรก ๆ ก็ดูเหมือนจะเป็นแค่เด็กชกต่อยกันธรรมดาแต่ต่อมาปัจจุบันได้พัฒนาไปถึงขั้นเอากันถึงเลือดถึงชีวิต เหตุเพียงเพราะอยู่ต่างสถาบันกัน ดังนั้นการดึงดูดให้คนเข้าเรียนอาชีวศึกษาให้มากขึ้น และได้รับการพัฒนาทักษะอย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งการเพิ่มสาขาวิชาที่ยังขาดแคลนหรือยังไม่มีการผลิตในประเทศ เป็นโจทย์ที่จะต้องแก้ไขให้ได้ (ภาวิข ทองโรจน์, 2551) นอกจากนั้นการพัฒนาประเทศไทยโดยมุ่งเจริญทางด้านเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยขาดความสมดุลกับการพัฒนาด้านจิตใจเป็นที่มาของปัญหาทางสังคมที่ดูเหมือนจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ปัญหา ยาเสพติด อาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการทุจริต ปัญหาแหล่งอบายมุข แหล่งเสื่อมโทรม โสเภณีเด็ก การใช้แรงงานเด็ก การละเมิดสิทธิเด็ก ปัญหาหมอลาวาะ ปัญหาการจราจร และอุบัติเหตุ รวมทั้งปัญหาสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจ เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เป็นผลของการพัฒนาทางวัตถุอย่างขาดความสมดุลกับการพัฒนาจิตใจ (ทศนา แคมมณี, 2545 : 1 - 2) โดยเฉพาะนักเรียนอาชีวศึกษาเริ่มเข้าสู่วัยหนุ่มสาวสภาพทางจิตใจเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงและชอบความเป็นอิสระ อยากรู้ อยากลอง ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่เสี่ยงอาจกระทำในสิ่งที่ผิดได้ ในขณะที่สังคมไทยมีความต้องการให้คนไทยมีคุณภาพ มีความดี เก่ง และมีความสุข แต่การที่ได้รับการบริโภคข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เสนอต่อสาธารณะชน พบว่า มีการทุจริตในสังคมไทยหลาย ๆ ประการ ได้แก่ การทุจริต คอร์รัปชัน การไม่โปร่งใสในการทำงาน การขาดความรับผิดชอบ จากวิกฤตสถานการณ์เหล่านั้นทำให้สังคมไทยต้องหันมาให้ความสำคัญในเรื่องการสร้างเยาวชนให้มีภูมิคุ้มกันทางชีวิตและสังคมหรือการเพิ่มหลักคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่ง สันติส พิมพ์ทอง (2551) ได้เห็นว่าสภาพสังคมไทยปัจจุบันนั้นเป็นสังคมที่เอื้อต่อการทำความชั่ว ทำให้คนมีแนวโน้มทำความชั่วได้ง่าย ครอบครัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเยาวชน เพราะบิดามารดาเป็นผู้ให้ความรัก ความอบอุ่น การเลี้ยงดู การให้การศึกษา การอบรมสั่งสอนตั้งแต่บุตรยังเล็กจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ การเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอนของบิดามารดานั้น จึงมีอิทธิพลต่อจิตใจและพฤติกรรมของเด็กมาก ถ้าบิดามารดาอบรมสั่งสอนบุตรให้เป็นคนดีของสังคมแล้ว เด็กก็จะเติบโตขึ้นมีคุณธรรมจริยธรรมในระดับหนึ่ง นอกจากนี้เพื่อนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเยาวชนในช่วงที่ก้าวเข้าสู่วัยรุ่นมาก วัยรุ่นมักจะติดเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ เวลามีปัญหาก็มักจะปรึกษาเพื่อน การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพและการส่งเสริมให้เยาวชนตระหนักในบทบาทหน้าที่ ความเป็นพลเมืองที่ดีจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยพัฒนาประเทศ การกล่อมเกลாதองสังคมเพื่อพัฒนาให้บุคคลมีคุณธรรมและมีคุณภาพรู้จักหน้าที่ต่อตนเอง และหน้าที่ต่อส่วนรวมมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงามนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา และ

สถาบันการศึกษาเป็นกระบวนการที่ได้ยอมรับว่าเป็นกระบวนการที่สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะนักเรียนอาชีวศึกษาเริ่มเข้าสู่วัยหนุ่มสาวสภาพทางจิตใจเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงและชอบความเป็นอิสระ อยากรู้ อยากลอง ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่เสี่ยงอาจกระทำในสิ่งที่ผิดได้ ในขณะที่สังคมไทยมีความต้องการให้คนไทยมีคุณภาพ มีความดี เก่งและมีความสุข แต่การที่ได้รับการบริโภคข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เสนอต่อสาธารณะชน ที่ผ่านมามีพบว่าการทุจริตในสังคมไทยหลาย ๆ ประการ ได้แก่ การทุจริต คอร์รัปชัน การไม่โปร่งใสในการทำงาน การขาดความรับผิดชอบจากวิกฤตสถานการณ์เหล่านั้นทำให้สังคมไทยต้องหันมาให้ความสำคัญในเรื่องการสร้างเยาวชนให้มีภูมิคุ้มกันทางชีวิตและสังคมหรือการเพิ่มหลักคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข งานวิจัยที่มีอยู่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองส่วนใหญ่จะศึกษาระดับความเป็นพลเมืองของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ว่ามีมากน้อยอย่างไรแต่องค์ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของความเป็นพลเมืองยังมีไม่ครอบคลุม

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา องค์ประกอบ ตัวชี้วัด และปัจจัยเชิงสาเหตุของความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยจะทำให้ทราบว่า องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะเป็นอย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมต่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะสามารถนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน และบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในโลกยุคปัจจุบันต่อไป

คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบ ตัวชี้วัดของความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นอย่างไร
2. ปัจจัยเชิงสาเหตุของความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีลักษณะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบ ตัวชี้วัดของความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ด้านความรู้

1. ได้โมเดล องค์ประกอบ ตัวชี้วัด และปัจจัยเชิงสาเหตุของความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมขององค์ประกอบ ตัวชี้วัด และปัจจัยเชิงสาเหตุของความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ได้ข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และปัจจัยเชิงสาเหตุของความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านการนำไปใช้

1. เป็นข้อมูลที่น่าเสนอวิทยาลัยอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อหาวิธีการสร้างความเป็นพลเมืองนักเรียนอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนานักเรียนอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน
2. เป็นข้อมูลเพื่อหาแนวทางการสร้างองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และปัจจัยเชิงสาเหตุของความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การทำงานในมิติอื่นหรือมิติแฝงในการพัฒนานักเรียนอาชีวศึกษาให้เก่ง ดี และมีความสุขในการเรียน
3. เป็นข้อมูลเพื่อเผยแพร่ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และหน่วยงานอื่น ๆ ทราบถึงความสำคัญความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนานักเรียนอาชีวศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่ององค์ประกอบ ตัวชี้วัด และปัจจัยเชิงสาเหตุของความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีการศึกษา 2560 จำนวน 2,620 คน จากวิทยาลัยอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

โดยใช้กฎแห่งการปฏิบัติ (Rule of Thumb) (Schumacher and Lomax, 1996 และ Hair, et al., 1998) คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ 10 - 20 คนต่อตัวแปรในการวิจัยหนึ่งตัวแปร การวิจัยนี้ศึกษาตัวแปรสังเกตได้ 16 ตัวแปร จึงได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 320 คน จากวิทยาลัยอาชีวศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 แห่ง และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการกำหนดสัดส่วนจากวิทยาลัยอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละแห่งจนได้จำนวนครบตามที่ต้องการด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายแบบไม่ใส่คืน (Without Replacement) โดยวิธีจับฉลาก

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนได้แก่ สามารถคาดการณ์ไกลหาทางแก้ไขปัญหา รู้จักการปฏิบัติด้านภาวะผู้นำของครู ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อ ได้แก่ การสนใจติดตามข่าวสาร การพิจารณาข้อเท็จจริงของข่าวสาร และคุณค่าของข่าวสาร ซึ่งในด้านการสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนจากครอบครัว การสนับสนุนจากเพื่อน และการสนับสนุนจากครู

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* มีความรับผิดชอบ มีวินัย มีจิตสาธารณะ และซื่อสัตย์สุจริต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และปัจจัยเชิงสาเหตุของความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่ามี 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ด้านลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ด้านภาวะผู้นำของครู ด้านการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อ และด้านการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งในแต่ละด้านได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน ทำให้ได้ข้อสรุปเพื่อเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเบื้องต้นดังนี้

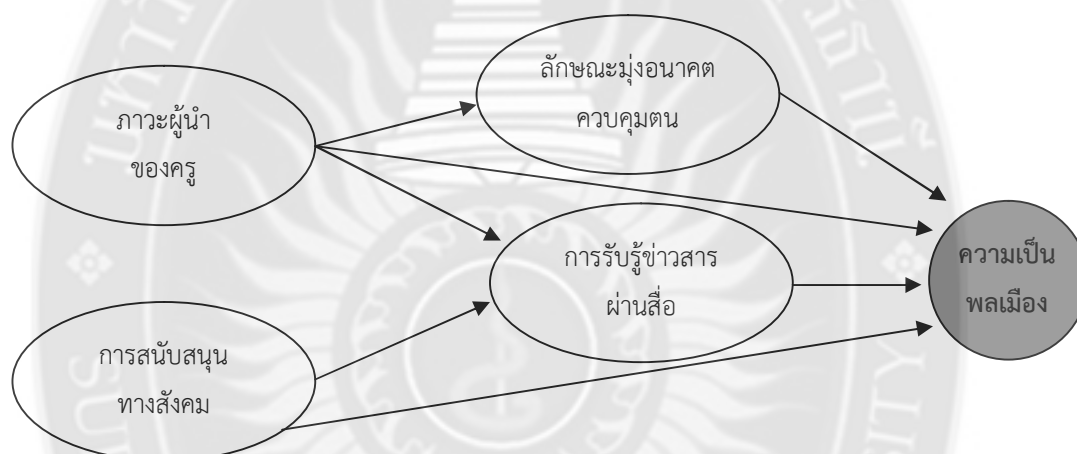
1. ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ได้สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ สามารถคาดการณ์ไกล หาทางแก้ไขปัญหา รู้จักการปฏิบัติ

2. ด้านภาวะผู้นำของครู ได้สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมเชิงจริยธรรม

3. ด้านการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อ ได้สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การสนใจติดตามข่าวสาร การพิจารณาข้อเท็จจริงของข่าวสาร คุณค่าของข่าวสาร (Becker, 1983 : 80)

4. ด้านการสนับสนุนทางสังคม ได้สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว

การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน การสนับสนุนทางสังคมจากครู ได้สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ (Thoits, 1986 : 147; Reifman and Dunkel-Schetter, 1990 : 271 - 277 และ Duchdun, 2000 : 155 - 166)

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

จากผลการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จนกำหนดได้ตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายใน รวมทั้งตัวแปรสังเกตของแต่ละตัวแปรแฝง ประกอบกันเป็นโมเดลองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และปัจจัยเชิงสาเหตุของความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจากวัตถุประสงค์วิจัยข้างต้นผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยเพื่อคาดคะเนคำตอบ แล้วกำหนดความสัมพันธ์ของตัวแปรทางทฤษฎีเพื่อเป็นกรอบในการทำสอบความสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้

สมมติฐานหลัก

ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ภาวะผู้นำของครู การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อ การสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลต่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สมมติฐานย่อย

1. ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ได้แก่ สามารถคาดการณ์ไกล หาทางแก้ไขปัญหารู้จักการปฏิบัติ มีอิทธิพลต่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านภาวะผู้นำครู

2. ภาวะผู้นำของครู ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมเชิงจริยธรรม มีอิทธิพลต่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยส่งผ่านการรับรู้ผ่านสื่อต่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

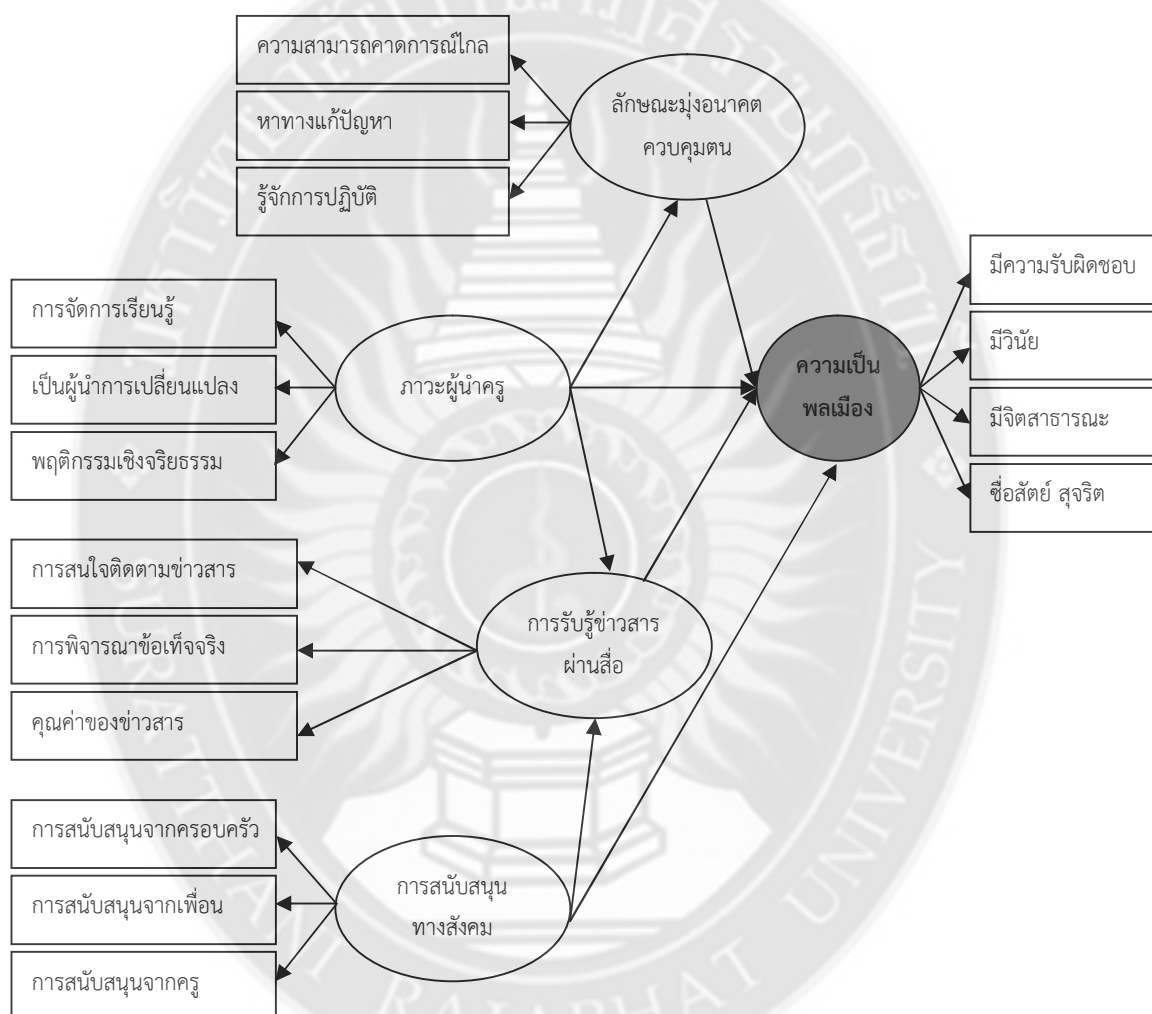
3. การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อ ได้แก่ การสนใจติดตามข่าวสาร การพิจารณาข้อเท็จจริงของข่าวสาร คุณค่าของข่าวสาร มีอิทธิพลทางตรงต่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. การสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยส่งผ่านการรับรู้ผ่านสื่อต่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากสมมติฐานการวิจัย นำมากำหนดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ชนิดมีความคลาดเคลื่อนในการวัด เนื่องจากตัวแปรมีลักษณะเป็นตัวแปรแฝง (Latent Variables) และตัวแปรที่สังเกตได้ (Observed Variables) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) โดยกำหนดให้การสนับสนุนทางสังคม จิตลักษณะของนักเรียน การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อ ภาวะผู้นำของครู เป็นตัวแปรแฝงภายนอก และพฤติกรรมความเป็นพลเมืองเป็นตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Variables) สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในรูปแบบของสมมติฐานการวิจัย เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Path Analysis) (Schumacher and Lomax, 2004) สามารถอธิบายได้ดังนี้

- หมายถึง ตัวแปรแฝง (Latent Variables) ไม่สามารถวัดได้โดยตรงต้องวัดจากตัวแปรสังเกตได้
- หมายถึง ตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) สามารถวัดได้โดยตรงทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตาม
- หมายถึง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุหรือน้ำหนักองค์ประกอบ

การแสดงผลแบบจำลองสมมติฐานโมเดลองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และปัจจัยเชิงสาเหตุของความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสมมติฐานนี้เกิดขึ้นจากกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) และศึกษาตัวแปรสำคัญที่พบว่ามีผลต่อการปฏิบัติงานหรือพฤติกรรมการทำงานของบุคคล จากทฤษฎีและแนวคิดที่สำคัญต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดแบบจำลองสมมติฐานการวิจัยเรื่ององค์ประกอบ ตัวชี้วัด ปัจจัยเชิงสาเหตุความเป็นพลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.2 แบบจำลองสมมติฐานการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาครั้งนี้มีคำนิยามศัพท์ที่ต้องกำหนดเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในเบื้องต้นที่สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัยที่ตั้งไว้ ดังนี้

ความเป็นพลเมือง หมายถึง การแสดงออกของบุคคลหรือการมีพฤติกรรมที่ไม่ส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาต่อของสังคม เป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา เป็นบุคคลที่มีจิตใจดี มีเหตุผล มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ สุจริตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

นักศึกษาอาชีวศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง นักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มีความรับผิดชอบ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลซึ่งแสดงออกโดยมีความสนใจ ตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายด้วยความละเอียด รอบคอบ มุ่งมั่น และอดทน เพื่อให้งานนั้นสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย ยอมรับผลของการกระทำไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลเสียและพร้อมจะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

มีวินัย หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่ตนเองมุ่งหวังไว้ตามกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนข้อบังคับที่กำหนดขึ้น สำหรับฝึกฝนความประพฤติของบุคคล ให้มีชีวิตที่ดีงามเจริญก้าวหน้าและควบคุมหมู่ชนให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบเรียบร้อยดีงาม ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางจิตใจ และพฤติกรรมที่ช่วยให้สามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตามระเบียบวินัย

มีจิตสาธารณะ หมายถึง การกระทำที่มีสำนึกในผลกระทบที่พึงมีต่อชุมชนและสังคมโดยรวม และเป็นการกระทำที่ไม่ก่อให้เกิดการเสื่อมเสียหรือเป็นปัญหาต่อสังคม

ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การกระทำของบุคคลที่แสดงออกถึงการยึดมั่นความจริง ความถูกต้องดีงามและความตรงไปตรงมา เป็นหลักในการดำเนินชีวิตทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และส่วนรวม

ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน หมายถึง การแสดงออกของนักศึกษาอาชีวศึกษาว่าสามารถควบคุมตนเองในการแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม สามารถวางแผนการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีหรือหาวิธีการป้องกันตนเองเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียที่จะตามมามีความยับยั้งชั่งใจ มีเหตุผลในการกระทำของตนเองเพื่อแสดงว่าจะเกิดผลดีในอนาคตเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม สามารถคาดการณ์ไกลและบังคับตนเองให้สามารถอดได้รอได้

ภาวะผู้นำครู หมายถึง ครูผู้ที่เป็นผู้นำที่มีการแสดงออกของครูโดยการนำทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ตลอดจนการมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ระหว่างครูแต่ละบุคคลภายในสถานศึกษา มีการร่วมกันทำงานอย่างร่วมมือรวมพลังนำไปสู่การเรียนรู้ มีอิทธิพลต่อผู้อื่นไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานทางการศึกษา และรักษาสภาพให้มีผลงาน สามารถสร้างแรงบันดาลใจสร้างความปรารถนา ทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธา การยอมรับ ความพยายาม การอุทิศตัว เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อ หมายถึง ผู้รับสารจะเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่ง แหล่งใดที่มีอยู่ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อทางเทคโนโลยี

การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การรับรู้ด้วยความรู้สึกถึงการได้รับความห่วงใย การดูแล การเอาใจใส่ การได้รับคำแนะนำต่าง ๆ ได้รับการยกย่อง ชมเชยการได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากบุคคลในครอบครัว เพื่อนครูที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดี ซึ่งประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคมทั้ง 3 ด้าน คือ การสนับสนุนด้านอารมณ์ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนด้านทรัพยากรสิ่งของ